

К. С. Матвєєва,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРІЕНЦІЙНО-ІНТЕРАКТИВНОГО ТА РЕФЛЕКСИВНОГО ПІДХОДІВ В ІНШОМОВНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуто особливості впровадження експерієнційно-інтерактивного та рефлексивного підходів в іншомовну підготовку майбутніх економістів до ведення міжнародної професійної діяльності засобами іноземної мови. Наведено приклади використання вищезазначених підходів в іншомовній підготовці майбутніх фахівців економічного профілю.

Ключові слова: експерієнційно-інтерактивний підхід, рефлексивний підхід, підготовка майбутніх економістів до ведення міжнародної професійної діяльності засобами іноземної мови, іншомовна підготовка.

ВНЕДРЕНИЕ ЭКСПЕРИЕНЦИОННО-ИНТЕРАКТИВНОГО И РЕФЛЕКСИВНОГО ПОДХОДА В ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ К МЕЖДУНАРОДНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СРЕДСТВАМИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

В статье рассмотрены особенности внедрения экспертиентивно-интерактивного и рефлексивного подходов в подготовку будущих экономистов к ведению международной профессиональной деятельности посредством иностранного языка. Приведены примеры использования вышеупомянутых подходов в иноязычной подготовке будущих специалистов экономического профиля.

Ключевые слова: экспертиентивно-интерактивный подход, рефлексивный подход, подготовка будущих экономистов к ведению международной профессиональной деятельности посредством иностранного языка, иноязычная подготовка.

THE IMPLEMENTATION OF EXPERIENTIAL, INTERACTIVE AND REFLEXIVE APPROACHES IN THE TRAINING PROGRAMME OF FUTURE ECONOMISTS FOR INTERNATIONAL ACTIVITY BY MEANS OF FOREIGN LANGUAGE

In the article some distinctive features of implementation of experiential, interactive and reflexive approaches in training of prospective economists for international professional activity by means of foreign language are analysed.

Experiential approach to studying English implies «studies through experience especially practical activity, carried out by means of the language that is studied». In practice it will be implemented by means of modeling of situations typical for professional activities at classes of English, which can arise up in future professional activity. Such kind of approach has for an object students' independent decision-making as for the given tasks. In the case when language acquisition and communication take place within the bounds of other activity, as in interactive studies, mastering and forming of speech skills becomes the by-product of this basic activity.

The interactivity in studies is a process of active cooperation of participants of educational process between themselves, and also with surrounding out of educational environment and out of educational information sources, where educational activity comes forward as a mediator. The result of this cooperation is new knowledge, abilities and skills. Interactive study is a wider concept in comparing to the co-operative studies, so as those, who study, co-operate not only between themselves, but with a teacher and educational materials but also with an environment as information generator necessary for implementation of educational tasks.

With the aim of implementation of reflexive approach it is advisable to use different types of exercises on the analysis of own achievements of students in studies, professionally oriented communicative trainings, directed to generate and form knowledge, abilities and skills for international business activities in a foreign language.

Keywords: experiential, interactive approach, reflexive approach, preparation of future economists for international professional activity by means of foreign language, foreign language training.

Нагальна потреба якісних змін підготовки фахівців економічного профілю до ведення професійної діяльності у міжнародному середовищі ставить нові завдання перед системою професійної освіти, а саме підготувати фахівця, який буде конкурентоспроможний на світовому ринку праці.

За останні роки опубліковано чимало наукових праць з проблем професійної підготовки, в яких обґрунтовано необхідність введення інноваційних підходів в процес професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю, у тому числі іншомовної професійної підготовки (Н. Брігер, А. Дадлі-Еванса, Д. Колб, Д. Комфорт, А. Нісімчук, І. Носаченко, Н. О'Дріскола, О. Тарнопольський, Е. Френдо та ін.). У сучасних вітчизняних дослідженнях існують різноманітні підходи до їх визначення, але власне експерієнційно-інтерактивному підходу не було приділено достатньої уваги.

Звернемося безпосередньо до одного із завдань нашого дослідження – визначити ефективність використання експерієнційно-інтерактивного та рефлексивного підходу в підготовці майбутніх фахівців економічного профілю до міжнародної професійної діяльності засобами іноземної мови.

Ефективність використання експерієнційно-інтерактивного та рефлексивного підходу в підготовці майбутніх фахівців економічного профілю до міжнародної професійної діяльності засобами іноземної мови зумовлена тим, що вони забезпечують найбільш природний шлях оволодіння іншомовним професійним спілкуванням, оскільки вивчення іноземної мови завжди починається на основі екстралінгвістичних цілей того, хто навчається.

Експерієнційний підхід до вивчення англійської мови передбачає «навчання через досвід суто практичної діяльності, здійснюваний засобами мови, що вивчається». На практиці він реалізується за допомогою моделювання на заняттях ситуацій, які можуть виникнути в майбутній професійній діяльності фахівців економічного профілю. Подібний підхід має на меті самостійне рішення поставлених у дослідженні завдань студентами. У випадку, коли оволодіння мовою та спілкування нею відбувається в межах іншої діяльності, як в інтерактивному навчанні, засвоєння мовних форм та формування мовленнєвих вмінь та навичок стає побічним продуктом цієї основної діяльності, здійснюється, з точки зору того, хто навчається, нібито мимохідь. У результаті вмикається механізм мимовільного запам'ятовування і навіть імпринтингу. Це значно полегшує засвоєння мовного матеріалу й процес навчання мови та мовлення взагалі.

Відповідно до моделі Колба – засновника теорії експерієнційного навчання – структура заняття складається з таких елементів:

1. Мотивація і оголошення нової теми (10% часу заняття). Мета цього етапу – сконцентрувати увагу студентів на матеріалі, що вивчається, зацікавити їх, показати необхідність чи користь від вивчення матеріалу. Від мотивації багато в чому залежить ефективність засвоєння навчального матеріалу.

2. Закріплення (повторення) пройденого матеріалу (20% часу заняття). Закріплення – важливий етап заняття, який не тільки забезпечує ефективність засвоєння матеріалу в цілому, але й формує у свідомості студентів послідовну логічну структуру знань і методів, які застосовуються для вивчення певного предмету, а не хаотичну сукупність відомостей про певне явище.

3. Вивчення нового матеріалу (50% від загального часу заняття). Вивчення нового матеріалу – головний етап заняття, на якому студенти безпосередньо опановують нові знання, вміння та навички. На цьому етапі, викладач має підібрати такі завдання, під час виконання яких студенти будуть засвоювати необхідні знання, вміння та навички пропускаючи їх через призму власного досвіду, що можна продемонструвати китайською приказкою: «Якщо я чую, то я забуваю, якщо я бачу, то я запам'ятовую, якщо я роблю, то я розумію».

4. Оцінювання (10% від загального часу заняття). Оцінювання – важливий стимулюючий компонент заняття. Оцінювання повинно бути гнучким, ілюстративним, об'єктивним і справедливим. Тільки в цьому випадку воно буде спрацьовувати в якості стимулу, в протилежному випадку – воно може стати основною причиною відторгнення предмета та спадку зацікавленості. Саме тому Д. Колб рекомендує використовувати методи колективного оцінювання, самооцінювання, командного оцінювання і т.п. Найбільш розповсюджений спосіб оцінювання на інтерактивних заняттях – нарахування балів за роботу та командне оцінювання.

5. Підбиття підсумків заняття – дебрифінг, рефлексія (10% від загального часу заняття). Дебрифінг – це підбиття підсумків. Заключний етап, на якому студенти визначають, що було ефективно на занятті, що – ні; висловлюють свої зауваження та побажання викладачу, завдання якого – узагальнити вивчене та залучити студентів до подальшого самостійного та більш ґрунтовного вивчення теми [7, с. 23–25].

Розподіл часу в даній структурі заняття є умовним, викладач може на свій розсуд і в залежності від особливостей завдань заняття скорочувати чи збільшувати ті чи етапи заняття, однак зберігаючи при цьому їх якісні характеристики.

До експериментально-інтерактивного навчання під час вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у ВНЗ можна віднести такі види навчальної діяльності як моделювання ситуацій міжнародної професійної діяльності, організація колективної навчальної діяльності, рольові, ділові ігри, проектування (виконання навчальних проектів екстралінгвістичного характеру засобами мови, що вивчається), створення творчих груп, мозковий штурм, кейс-метод, дискусії, презентації, інтернет-пошук екстралінгвістичної (фахової) інформації на англійськомовних сайтах для виконання творчих завдань, рефлексія.

Усі ці види навчальної діяльності моделюють міжнародну професійну діяльність майбутніх економістів безпосередньо пов'язану з іншомовним професійним спілкуванням.

Інтерактивність у навчанні – це процес активної взаємодії учасників навчального процесу як між собою, так із навколишнім поза навчальним середовищем і поза навчальними джерелами інформації, де медіатором виступає навчальна діяльність [4, с. 126]. Результат цієї взаємодії – нові знання, вміння та навички. Інтерактивне навчання є більш широким поняттям у порівнянні із кооперативним навчанням, так як ті, хто навчаються, взаємодіють не лише між собою, з викладачем та навчальними матеріалами, але й з навколишнім середовищем як джерелом інформації для виконання навчальних завдань. Так, наприклад, під час підготовки до проведення переговорів студентам необхідно підібрати матеріали з реально існуючих сайтів компаній, ознайомитися з статтями з певної професійної проблематики. Це і є позанавчальним джерелом інформації. У такому випадку моделювання професійної комунікації як виду професійної діяльності буде розглядатися у межах кооперативного навчання, в той час як підготовка до нього – у межах інтерактивного. Отже, навчання іншомовного професійного спілкування неможливе без звертання до власне міжнародної професійної діяльності економіста, яка в цьому випадку буде виступати в ролі інформаційного довідника та узагальнення досвіду.

Проблема впливу рефлексії на професійне становлення особистості в студентські роки була досліджена М. Ю. Варбан. Дослідницею виявлено, що специфіка професійного становлення у ВНЗ визначається наявністю протиріччя між уявленнями студентів про себе як професіоналів і своїми реальними можливостями стати ними [1, с. 172].

У свою чергу, В. Ф. Орлов зазначає, що «рефлексія, у більшості, визначається як процес, що здійснюється окремою людиною при усвідомленні результатів практичної діяльності». Оволодіння організаційними формами діяльності та механізмами рефлексії шляхом відповідних їм форм навчання (організація колективної діяльності, ділова гра, тренінг, створення творчих груп і т.п.) набуває широкого значення [2, с. 58].

З метою впровадження рефлексивного підходу доцільно використовувати різні види вправ на аналіз власних досягнень студентів у навчанні, професійно-комунікативних тренінгів, направлених на формування відповідних знань, умінь та навичок ведення МПД.

Відтак, великий інтерес для нашого дослідження представляє використання інтерактивних імітаційних методів навчання на заняттях з іноземної мови. Наприклад, рольова гра «Job Interview» допомагає студентам закріпити знання, сформувати уміння та навички ділового спілкування, а саме проходження та проведення співбесіди для працевлаштування в компанії, написання резюме та рекомендаційних листів. Ігрова форма дозволяє зменшити рівень напруги, і таким чином покращити перебіг іншомовної комунікації під час співбесіди та підготовки до неї.

Іншим прикладом експериментально-інтерактивного підходу можна навести тренінг з теми «Особливості управління транснаціональною компанією», використання якого створює сприятливі умови для опанування основних функцій менеджера міжнародного рівня та відпрацювання професійного стилю поведінки.

Перевагами навчального тренінгу перед традиційними методами навчання є те, що цей метод дозволяє системно розглядати певну проблему; ігрове моделювання відповідає логіці виконання професійної діяльності, забезпечує інтерактивність, активність і вмотивованість, готує майбутніх фахівців до професійної діяльності; завдання тренінгу переважно носять практичний характер, що збільшує його цінність для підготовки майбутнього фахівця; зворотній зв'язок забезпечує постійний моніторинг результатів, рефлексію [6, с. 54].

Завдяки міжнародній співпраці кафедри іноземних мов Миколаївського національного аграрного університету з Корпусом Миру США, студенти мають змогу відвідувати англійський клуб «Lingvo Club», де вони переглядають фільми в оригіналі, обговорюють питання дискусійного характеру, опрацьовують матеріали з підготовки до екзаменів з ділової англійської мови, що позитивно відзначається на їх рівні іншомовної підготовки та мотивації до вивчення англійської мови.

Іншим інноваційним навчальним елементом, який було впроваджено в процес підготовки майбутніх фахівців економічного профілю до ведення МПД засобами іноземної мови було використання в якості індивідуальної роботи дистанційних онлайн-курсів англійською мовою виробництва Coursera [5]. Цей проект передбачає рівний та відкритий доступ до освіти усім людям незалежно від віку, статі, країни походження чи віросповідання. Все що необхідно зробити студенту

– це зареєструватися на сайті, створити власний біос (сторінку з персональними даними) та приєднатися до слухачів курсу, який вони хочуть вивчати. З сайту вони завантажують програму, курс лекцій, практичні та контрольні завдання. У середньому проходження курсу займає 4-6 тижнів і розраховано на 40-70 навчальних годин. Такий вид навчання дозволяє студентам досліджувати та обговорювати проблеми, що вивчаються, у створених інтернаціональних групах англійською мовою, обмінюватися професійним досвідом, підвищувати рівень професійної підготовки та міжкультурної комунікації. Майбутні фахівці економічного профілю вивчали такі курси як «Операційний бізнес», «Інновації у менеджменті» та ін. За умови успішного виконання всіх завдань курсу студенти отримали сертифікат, який підтверджує проходження ними цього курсу, що створює позитивну мотивацію до навчання.

Впровадження експериментально-інтерактивного підходу сприяє підвищенню ефективності начального процесу, а також готує майбутніх фахівців до професійної діяльності засобами іноземної мови, адже відповідні вправи переважно носять практичний характер, що збільшує їх цінність для підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності у міжнародному середовищі; зворотній зв'язок забезпечує постійний моніторинг результатів і рефлексію.

Література:

1. Варбан М. Ю. Рефлексія професіонального становлення в студенческие годы: дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / Варбан Марина Юрьевна. – К., 1998. – 181 с.
2. Орлов В. Ф. Основи педагогіки і психології : навчальний посібник для студентів технічних ВНЗ / В. Ф. Орлов, В. Я. Галаган, В. В. Ягупов. – К. : КУЕТТ. – 2005. – 232 с.
3. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напрямку 0501 «Економіка і підприємництво» : галузевий стандарт вищої освіти : офіційне видання : наукове видання / [кол. авт. під заг. керівн. А. Ф. Павленка]. – К. : КНЕУ, 2006. – 128 с.
4. Тарнопольський О. Б. Експериментально-інтерактивне навчання іноземної мови для спеціальних цілей у немовному ВНЗ : сутність підходу / О. Б. Тарнопольський // ХНУ – Вип. 17. – Серія: Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. – Харків, 2010. – С. 125–132.
5. An Introduction to Operations Management by Christian Terwiesch [сайт]. – Режим доступу до курсу : <http://class.coursera.org/operations-002/wiki/view?page=Syllabus>.
6. Frendo Evan. How to Teach Business English / Evan Frendo. – Macmillan Business English Skills, 2011. – 196 p.
7. Kolb D. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – NY : Prentice Hall, 1984. – 187 p.

УДК 811.161.2'37

Л. М. Матусевич,

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЄВОГО АКТУ ПРОХАННЯ ПРО ДОЗВІЛ

У статті досліджено комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні особливості мовленнєвого акту прохання про дозвіл в українській мові. Виокремлено його ознаки та зв'язок з мовленнєвим актом дозволу. Встановлено, що засобами мовного втілення прохання про дозвіл найчастіше виступають перформативні структури, імперативні конструкції та питальні речення з модальним предикативом можна.

Ключові слова: мовленнєвий акт, дозвіл, прохання про дозвіл, перформатив, діалогічний дискурс.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ И КОМУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕЧЕВОГО АКТА ПРОСЬБЫ О РАЗРЕШЕНИИ

В статье исследованы коммуникативно-прагматические и структурно-семантические особенности речевого акта просьбы о разрешении в украинском языке. Выделены его признаки и связь с речевым актом разрешения. Установлено, что языковыми средствами выражения просьбы о разрешении наиболее часто являются перформативные структуры, императивные конструкции, а также вопросительные предложения с модальным предикативом можно.

Ключевые слова: речевой акт, разрешение, просьба о разрешении, перформатив, диалогический дискурс.

STRUCTURAL, SEMANTIC, COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC CHARACTERISTICS OF THE SPEECH ACT OF REQUEST FOR PERMISSION

The article describes the communicative, pragmatic, structural and semantic features of the speech act of «request for permission» in Ukrainian language. There is a determination of its features and of the connection with the speech act of permission. The language means of expressing the request for permission are indicated.

The speech act of permission is an incentive act that is quite common. Its illocutive aim is referred to the speakers' desired outcome. In the unison dialog this speech act is initiative and is correlated with the reactive act of permission.

Request is regarded as a typical situation of the speech etiquette, that's why it is actively used in the speech of etiquette forms with polite requesting intonation and also with particles that express politeness such as будь-ласка, будьте ласкаві. To increase the effectiveness of the request impact and its softening the speaker uses appeal, plural form to underline respect and emphasize the meaning such as ласкаво, щиро, дуже.

Imperative and interrogative sentences with such particles as чи, не at the beginning and with predicative member in the form of subjunctive mood reflect fixed speech situations in the direction from lower to higher. They introduce, in a request for permission, the shade of desirability, signify friendly attitude of the speaker to the addressee and realize the strategy of politeness.

Although in a request for permission the aim of the speaker stands as a motive, in the actual material one cannot meet a request caused by personal needs, except in the case of a social convention (for example, in the military communication situations).

The most common means of the verbal personification of a request for permission are performative structures, imperative constructions and interrogative sentences with modal predicate можна. In their composition it is often seen a complication of the semantics by adding an explanation of the necessity of action about which the request was asked.

Key words: speech act, permission, request for permission, performative, dialogic discourse.

Дослідження мови в реальних процесах спілкування становить одну з актуальних проблем сучасної лінгвістичної науки та комунікативної лінгвістики зокрема. Головними завданнями комунікативної лінгвістики є виокремлення й опис